

Tour de France – najvýznamnejšie etapové cyklistické preteky očami geografov

Vladimír Bačík, Michal Klobučník

História Tour de France siaha až do roku 1903, kedy sa konal prvý ročník tohto prestížneho etapového cyklistického preteku. Dlhodobu patrí medzi najsledovanejšie športové podujatia na svete. Okrem výnimočných výkonov samotných aktérov zohrávajú významnú úlohu aj miesta, ktoré sú každoročne zaraďované do itinerára jednotlivých etáp. Možno jednoznačne povedať, že niektoré z týchto miest sa spolupodieľajú na dotváraní celkového charakteru preteku. Práve predstavenie niektorých základných priestorových charakteristík je hlavným cieľom predloženého článku. V článku poukážeme na najvýznamnejšie etapové centrá a horské stúpania v dlhodobej histórii Tour de France. Neskôr priblížime aj výsledky niektorých najúspešnejších jednotlivcov a štátov no a v závere sa aspoň v krátkosti vyjadríme k úspechom nášho „Tourminátora“ Peťa Sagana na tomto podujatí.

Úvod

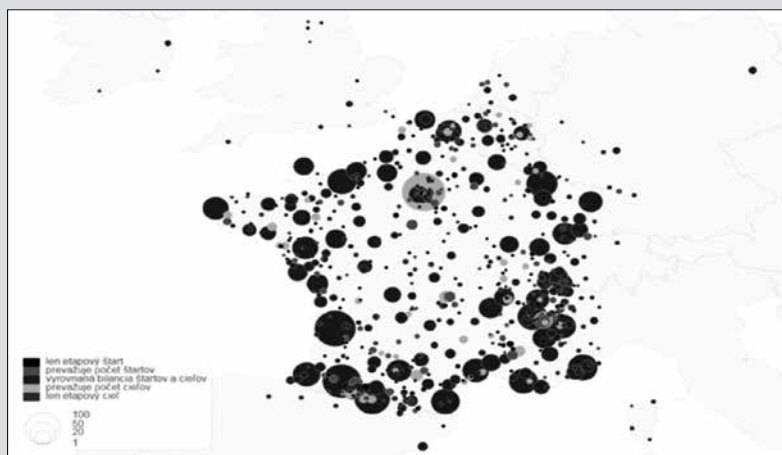
Tour de France začalo písať svoju históriu v roku 1903, kedy sa konal prvý ročník tohto najstaršieho etapového cyklistického preteku na svete. Pri vzniku preteku stálo mnoho osobností, avšak kľúčovú úlohu zohral Henri Desgrange, žurnalista a bývalý cyklista, ktorý je považovaný za otca Tour de France a stal sa aj jeho prvým riaditeľom. Na jeho počesť sa od roku 1947 udeľuje na Tour de France špeciálna cena pre cyklistu, ktorý zdolá najvyšší priesmyk v danom ročníku. Počas viac ako 100 ročnej histórie sa z tohto preteku stal globálny športový fenomén, ktorého sledovanosť významne presahuje hranice Francúzska. V súčasnosti patrí medzi najsledovanejšie športové podujatia na svete vôbec. Každoročne jednotlivé etapy sledujú priamo na trase milióny fanúšikov a vďaka vysielacím právam ďalšie milióny divákov a nadšencov cyklistiky po celom svete. Veľký záujem je tomuto podujatiu venovaný aj v množstve odborných, ale aj populárno-náučných článkov, kníh, príspevkov, internetových stránok atď. Medzi populárno-náučné tituly, ktoré sú veľmi cenným zdrojom informácií pre všetkých fanúšikov tohto podujatia možno zaradiť práce Laget (2013), Bacon (2013), prípadne špeciálne vydanie Guinessovej knihy rekordov venovanej vybraným štatistikám Tour de France (Sidwells 2014). Na slovenskom trhu sa objavili dva tituly od českých autorov (Hofman 2013,

Macek 2014), ktoré sú zamerané na príbehy cyklistov, ktoré sa odohrali počas existencie už viac ako 100 ročníkov tohto preteku. Tour de France púta pozornosť odborníkov z rozličných vedných oblastí. Túto skutočnosť ovplyvňuje vo veľkej miere práve dlhodobá história, ktorá pokrýva rôzne významné historické obdobia vývoja Európy a v súčasnosti odzrkadľuje trendy modernej informačnej spoločnosti. Tour de France svojou pompéznosťou a záujmom výrazne presiahla svoj národný rámec, stala sa podujatím globálneho charakteru, aj keď svoju základnú identitu si neustále zachováva. Je na mieste položiť si základnú otázku, čo nás ako geografov viedlo k napísaniu predloženého príspevku? Akým spôsobom sa odlišuje pohľad geografa na toto podujatie oproti zástupcom z iných vedných oblastí? V každom športe existujú športové „svätostánky“, ktoré neodmysliteľne patria k danému športu a ich existencia je výrazne spätá s konkrétnym športovým klubom alebo športovou disciplínou. V tenise môžeme takto označiť areál vo Wimbledone, pre priaznivcov futbalu je to štadión Maracanã, či mestský okruh formuly 1 v Monaku. Z hľadiska cyklistiky a konkrétne preteku Tour de France je situácia veľmi podobná a zároveň rozdielna. Rozdielnosť spočíva v pestrosti jednotlivých „športovísk“, resp. miestach na ktorých sa jednotlivé etapy odohrávajú. Tvorcovia trasy jednotlivých ročníkov sa snažia každoročne do itinerára zaradiť nové miesta, ktoré tak môžu prilákať

nových návštevníkov týchto oblastí. Tour de France možno v súčasnosti považovať za veľmi efektívny marketingový nástroj v oblasti cestovného ruchu. Podobnosť naopak spočíva v zaraďovaní tých miest a horských stúpaní, ktoré sú neodmysliteľne spojené s týmto pretekcom. Miesta ako Tourmalet, Alpe d'Huez, Galibier, či Mont Ventoux možno považovať za cyklistické „katedrály“. Veľkou výhodou týchto miest, v porovnaní s ostatnými športovými odvetvami je aj skutočnosť, že fanúšikovia si môžu sami vyskúšať aké je to bicyklovať na týchto ikonických priesmykoch a cestách, ktoré sú každoročne dejiskom súbojov najlepších cyklistov z celého sveta. A práve priestorová pestrosť je zaujímavá aj z pohľadu geografie, resp. pohľadu na Tour de France očami geografov.

Významné etapové mestá

V prvej časti príspevku upriamime pozornosť na jednotlivé etapové centrá. Tu môžeme rozlišovať medzi etapovými miestami, ktoré boli štartom etáp a miestami, v ktorých jednotlivé etapy končili. Až do roku 1951 bola situácia taká, že cieľ etapy bol zároveň štartom nasledujúcej etapy. Rok 1951 predstavuje akýsi medzník vo filozofii preteku, kedy bolo toto pravidlo prvýkrát porušené. Išlo konkrétne o 6. etapu, ktorá viedla z mesta Caen do Rennes, pričom štart nasledovnej etapy (individuálna časovka) bol v meste La Guerche. Pre-

Obrázok 1 Etapové miesta zaradené do itinerára Tour de France v rokoch 1903 až 2016. (Veľkosť diagramu vyjadruje celkový počet udalostí v danom mieste – štarty a ciele). Interaktívnu ukážku mapy s možnosťou zobrazenia základných údajov o etapovom mieste nájdete na stránke: http://www.tdfrance.eu/json_places.php

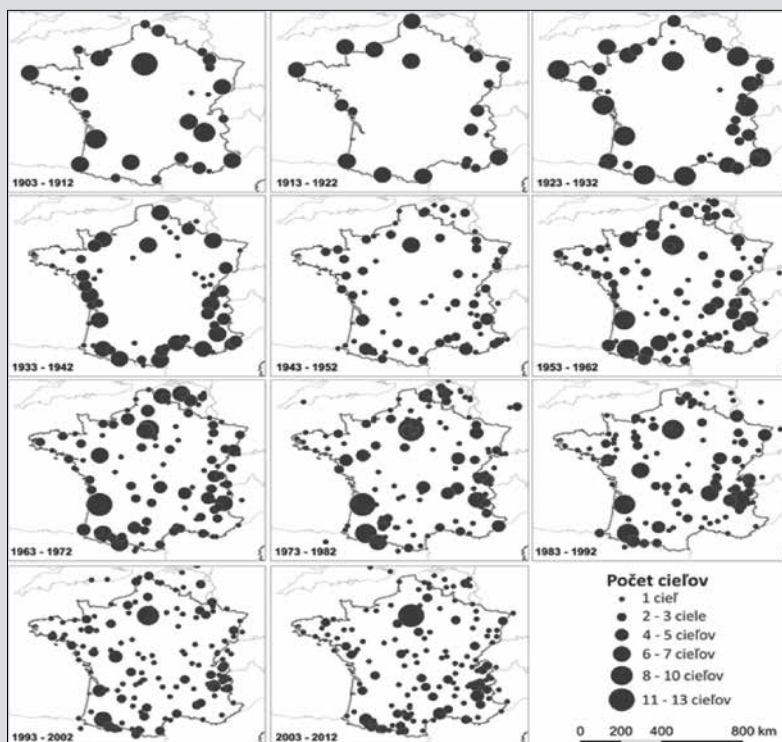
suny medzi cieľom a štartom však neboli ani v ďalšom období výrazné, skôr išlo o drobné presuny súvisiace s charakterom cieľových miest. V súčasnosti je však snaha organizátorov zameraná na zaraďovanie čo najväčšieho počtu etapových miest a teda rozličné dojazdy a štarty nasledujúcich etáp sú viac menej samozrejmosťou. V histórii Tour de France sa až do súčasnosti objavilo v itinerári preteku celkovo 682 etapových miest (554 miest v pozícii etapových

štartov a 462 miest ako etapových cieľov). Celkový priestorový prehľad je zachytený na obrázku 1.

Pozrime sa detailnejšie na miesta etapových cieľov z pohľadu jednotlivých dekád. Etapové ciele sú miestami, v ktorých je koncentrovaná veľká pozornosť divákov, nakoľko je tu priestor na akúsi priamu interakciu s jednotlivými cyklistami, či celými tímami. Z dlhodobého historického vývoja možno pozorovať niektoré zaujímavé

skutočnosti, vyplývajúce z celkového charakteru preteku v týchto dekádach. V prípade počtu etapových cieľov je počet miest zhodný s počtom štartovacích miest (1909 až 1939). Tento fakt je výsledkom charakteru tvorby trás v tomto období, kedy cieľové miesto bolo vždy štartom nasledujúcej etapy. Medzníkom vo vývoji tvorby trás predstavuje už vyššie spomínaný rok 1951. Rozdielne miesta cieľu etapy a štartu nasledujúcej etapy sú však špecifické predovšetkým pre dojazdy horských etáp, v ktorých celkový charakter územia nie je vhodný na realizáciu štartu etapy. Typickým príkladom je horské stredisko Alpe d'Huez, ktoré v historických štatistikách figuruje s 29 dojazdmi na celkovom 14. mieste z pohľadu frekvencie zaraďovania, štart etapy sa tu však uskutočnil len 2-krát (1979, 1981). Ako štartové miesto po dojazde v Alpe d'Huez sa zvyčajne využíva mestečko pod záverečným stúpaním – Bourg d'Oisans (21 štartov). Aj v prípade stability zaraďovania jednotlivých cieľových miest zohráva dôležitú úlohu celkový charakter preteku. V prvých štyroch dekádach sú počty aj konkrétne sídla zhodné so štartovými mestami (obr. 2). Ďalšie obdobie je charakteristické síce nižším celkovým počtom cieľových miest oproti štartovým, avšak z hľadiska stability sú v ostatných dekádach počty stabilných cieľových centier vyššie. V dekádach 1953 – 1962 a 1963 – 1972 sú stabilné cieľové miesta zhodné so štartovými, s tým že do tejto charakteristiky pribudol Paríž, ako každoročné cieľové miesto poslednej etapy pretekov.

Medzi ďalšie stabilné cieľové mestá sa zaradilo aj už vyššie spomínané stredisko Alpe d'Huez, ktoré bolo prvýkrát zaraďované do etapy na Tour de France v roku 1952 a od roku 1973 patrí v každej dekáde medzi stabilné etapové ciele (v poslednej dekáde 2003 – 2012 ako jediné spolu s Parížom). Významným cieľovým centrom je aj mesto Bordeaux, ktoré okrem dekady 1913 – 1922 a 2003 – 2012 figuruje vo všetkých ostatných dekádach na vedúcich pozíciách v počte etapových dojazdov. Podobným príkladom je aj mesto Pau, ktoré je zároveň najčastejším štartovým mestom etáp na Tour de France, pričom v počte cieľov je počas viac ako 110 ročnej histórie pretekov na 3. mieste (59), práve za mestom Paríž (107) a Bordeaux (79). Z pohľadu celkového historického postavenia miest v rámci Tour de France, však možno identifikovať zhodu v mestách na prvých desiatich miestach podľa zaraďovania do kategórie štartov a cieľov. Ide o identické miesta, rozdielne je len jednotlivé poradie v rámci dvoch základných kategórií. Medzi najčastejšie zaraďované štartové a cieľové mestá možno v celkovej

Obrázok 2 Prehľad polohy cieľových miest na Tour de France v jednotlivých dekádach

histórii Tour de France zaradiť mestá: Paríž, Bordeaux, Pau, Luchon, Metz, Grenoble, Nice, Perpignan, Caen a Marseille.

Významné horské stúpania

Pozornosť nielen samotných cyklistov, ale aj fanúšikov a priaznivcov cyklistiky je pri každoročnom prezentovaní trasy pretekov sústredená na predstavenie horských stúpaní, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou každého ročníka Tour de France. Preto je historický pohľad na tento špecifický významný prvok etáp Tour de France veľmi zaujímavý a možno ho v globálnom kontexte nazvať akýmsi „súbojom“ medzi Alpami a Pyrenejami, ktoré predstavujú najvýznamnejšie oblasti z pohľadu frekvencie výskytu jednotlivých prejazdov. Základné vývojové trendy zaraďovania stúpaní do etáp Tour de France sú opäť veľmi podobné ako pri hodnotení etapových miest. Aj tu vidieť všeobecný trend zvyšovania počtu jednotlivých stúpaní ako aj prejazdov stúpaní v jednotlivých dekádach (obr. 3).

Rovnaký trend je pozorovateľný aj pri náraste počtu stúpaní s jediným zaraďením v celej dekáde. Táto skutočnosť je opäť potvrdením snahy vedenia Tour de France o popularizáciu jednotlivých regiónov Francúzska prostredníctvom tvorby etapového itinerára jednotlivých ročníkov. V dlhodobej histórii dominujú

Alpské a Pyrenejské prejazdy, ktorých stúpania tvoria viac ako 50 % z celkového počtu stúpaní na Tour de France a je v nich realizovaných celkovo viac ako 75 % všetkých prejazdov stúpaniami najvyššej kategórie (2., 1. a „hors“ kategória).

Táto skutočnosť je veľmi dobre premetnutá aj v stabilite zaraďovania stúpaní v jednotlivých dekádach (obr. 4). V dlhodobej histórii možno medzi stabilné stúpania (t. j. tie, ktoré boli aspoň 5-krát zaradené v jednej dekáde) zaradiť celkovo 33 stúpaní (z celkovo 287). Len 5 z nich patrí do iných geomorfologických celkov ako Alpy a Pyreneje (Stredomorské Alpy - Col de Braus a Castillon, Švajčiarska Jura - Col de la Faucille a Côte des Rousses, Vogézy - Ballon d'Alsace). Z hľadiska početnosti patrí do tejto kategórie viac Alpských stúpaní (16), Pyreneje (13) avšak z hľadiska počtu prejazdov dominujú Pyreneje s 516 prejazdmi (len v kategórii stabilných stúpaní, Alpy majú 448 prejazdov). Spolu týchto 29 stúpaní zaznamenalo celkovo 964 prejazdov (10 % stúpaní, podiel prejazdov 53,2 %). Najznámejšie horské stúpania sú každoročne najväčším lákadlom pre divákov, ktorí chcú sledovať súboje priamo na trase a mnohé z nich sa stali skutočnými pojmami neoddeliteľne spojenými s cyklistikou, tak ako v úvode spomínané športové stánky. Spomedzi stabilne zaraďovaných stúpaní možno spomenúť ešte skutočnosť, že na prvých piatich miestach v počte stúpaní sú len Py-

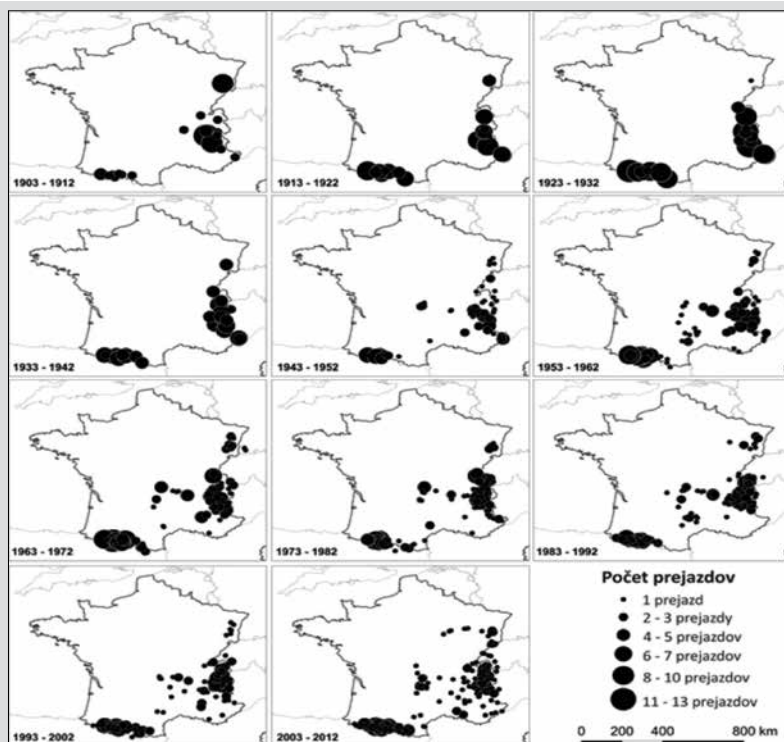
renejské prejazdy (Tourmalet, Aspin, Aubisque, Peyresourde, Portet d'Aspet), pričom Tourmalet a Aspin sú zaradené medzi stabilnými prejazdmi v každej dekáde, okrem úvodnej (1903 - 1912). Táto stabilita je ojedinelá aj v porovnaní s cieľovými a štartovými miestami, kde vyššiu úroveň frekvencie dosahuje jediné mesto Paríž - každoročný cieľ Tour de France, ktoré figuruje ako jediné stabilné cieľové mesto vo všetkých hodnotených dekádach.

Na záver tejto časti je vhodné upozorniť na problematiku kartografickej vizualizácie v online prostredí, ktorá je pre geografov mimoriadne zaujímavá. Práve za účelom zobrazenia historicky najčastejšie zaraďovaných stúpaní na Tour de France bola vytvorená stránka, využívajúca online službu od spoločnosti ESRI (Environmental System Research Institute), na ktorej je možné zobraziť základné štatistiky týchto stúpaní, ako aj samotnú lokalizáciu daného stúpania (obr. 4)

Najúspešnejšie krajiny a jednotlivci v histórii Tour de France

Pre fanúšikov a nadšencov cyklistiky sú najzaujímavejšou oblasťou Tour de France práve historické štatistiky z pohľadu najúspešnejších jednotlivcov a krajín z pohľadu počtu etapových triumfov. V doposiaľ realizovaných 103 ročníkoch Tour de France bolo zaznamenaných celkovo 831 víťazov etáp (vrátane tímov) z 33 krajín sveta (obr. 5). Poradie najúspešnejších krajín je výrazne determinované počtom účastníkov z uvedených krajín. Dominancia cyklistov z krajín ako Francúzsko, Belgicko a Taliansko súvisí bezprostredne so štartovými listinami, kedy predovšetkým v období do druhej svetovej vojny tvorili cyklisti týchto krajín absolútnu väčšinu účastníkov a tak samozrejme aj možnosť víťazstva v etape bola veľmi vysoká. Jednoznačne najúspešnejšou krajinou v počte etapových triumfov je Francúzsko. Jeho pretekári vyhrali spolu 700 etáp, čo predstavuje takmer jednu tretinu všetkých realizovaných etáp v histórii Tour de France. Z hľadiska etapových miest najviac úspechov zaznamenali francúzsky cyklisti v Paríži (35 triumfov), Bordeaux a Marseille (21 triumfov), Caen a Grenoble (18 triumfov) a v Perpignane a Luchone (17). Celkovo sa o víťazstvo v etape postaralo 248 cyklistov, ktorí zvíťazili v 208 etapových cieľových mestách.

Ďalšími v poradí sú krajiny, kde má cyklistika bohatú tradíciu (Belgicko, Taliansko, Holandsko, Španielsko). Cyklisti týchto krajín vyhrali spolu 1730 etáp (nece-

Obrázok 3 Prehľad polohy významných stúpaní na Tour de France v jednotlivých dekádach.

Obrázok 4 Príklad využitia kartografickej vizualizácie a online služby pri znázornení historicky najčastejšie zaradovaných stúpaní do itinerára Tour de France. Interaktívnu ukážku mapy s možnosťou zobrazenia základných údajov o jednotlivých stúpaniach nájdete na stránke: <http://www.arcgis.com/apps/MapJournal/index.h=91e395909f4a475285968ba83e417659>

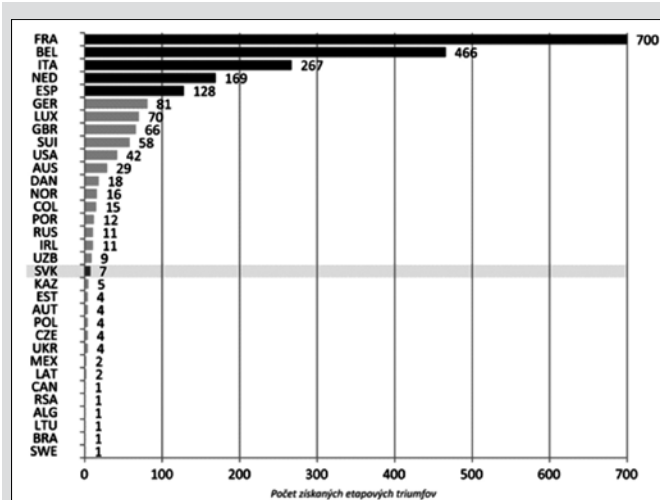
lých 80 %). Najviac triumfov zaznamenali belgický cyklisti tiež v Paríži (26), Bordeaux (22) a Luchone (12). Taktiež taliansky cyklisti si najviac etapových úspechov pripísali v Paríži (15). V prípade Španielska si ako najčastejšie miesto triumfu španielskych cyklistov drží primát mesto Pau (8). Zaujímavosťou sú cyklisti Holandska, ktorý 13 krát dominovali v Bordeaux, ale hneď na druhom mieste v počte etapových triumfov je alpské stredisko Alpe d'Huez. Toto býva častokrát označované práve ako „Dutch Mountain“, čo je predovšetkým zásluha jazdcov ktorí pretekali v 70-tych a 80-tych rokoch (Joop Zoetemelk, Henne Kuiper, Peter Winnen, Steven Rooks a Gert-Jan Theunisse), ktorý tu triumfovali spolu 8-krát. Doteraz sú stále lídrami v počte víťazstiev v tomto horskom stredisku. V roku

2013 sa na nich dotiahli talianski cyklisti, ktorí tu triumfovali taktiež 8-krát (v roku 2013 tu vyhral 1. prejazd Moreno Moser ale nestal sa celkovým víťazom etapy, nakoľko stúpanie na Alpe d'Huez bolo prvýkrát v jednej etape zaradené 2-krát a celkovým víťazom etapy sa stal Christophe Riblon). Ďalšiu významnú skupinu predstavujú štáty, ktorých cyklisti triumfovali v etapách Tour de France viac ako 50 krát (Luxembursko, Nemecko, Švajčiarsko, Veľká Británia). V tretej skupine sú krajiny s počtom triumfov 10 – 50 (obr. 4.8). Poslednú skupinu predstavujú štáty s menej ako desiatimi etapovými víťazstvami. Práve táto skupina je však veľmi zaujímavá, nakoľko ide o štáty v ktorých sa cyklistika teší čoraz väčšej pozornosti a je možné očakávať v budúcnosti ich oveľa častejšie zviditeľnenie

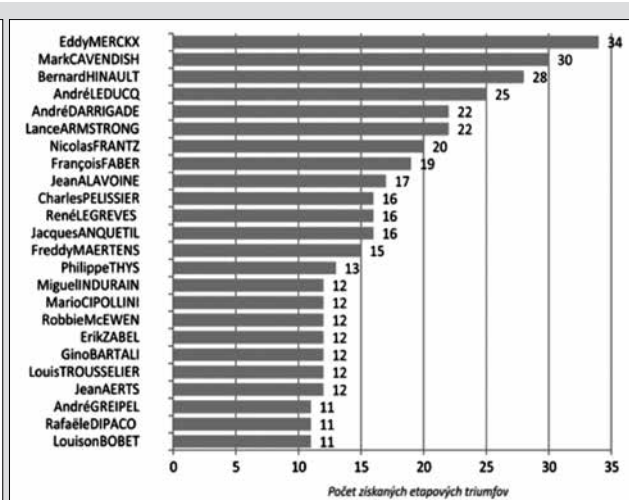
sa na tomto prestížnom cyklistickom podujatí. Tu je dôležité upozorniť aj na skutočnosť, že významnú úlohu v nástupe cyklistov z týchto krajín (Česko, Slovensko, Lotyšsko, Estónsko a pod.) v 90-tych rokoch 20. st. súvisí aj s politickými zmenami, ktoré nastali v Európe. Zánik socialistického bloku, vznik nových štátnych útvarov a otvorenie hraníc umožnili týmto pretekárom získavať skúsenosti v zahraničných tímoch s oveľa prepracovanejšími tréningovými metódami, ale v neposlednom rade aj vyššími finančnými investíciami v oblasti športu založenými na báze súkromných investorov.

Podobne ako pri jednotlivých krajinách, možno aj pri jednotlivcoch vyzdvihnúť najúspešnejších cyklistov histórie z hľadiska počtu získaných etapových prvenstiev (obr. 6, str. 23).

Historicky najúspešnejším cyklistom Tour de France nielen podľa počtu etapových víťazstiev je Belgičan Eddy Merckx. Ide o najvýznamnejšiu osobnosť histórie cyklistiky, pričom len ťažko sa hľadajú štatistiky, kde by meno tohto cyklistu nedominovalo. Vo svojej kariére získal celkovo viac ako 500 víťazstiev v etapách na rôznych podujatiach, čo možno z hľadiska súčasnosti považovať za neprekonateľný rekord. Jednalo sa o absolútne všestranného pretekára, ktorý bol schopný triumfovať na akomkoľvek profile trate, od jednoduchých rovinatých etáp až po dominanciu v horských dojazdoch. Jeho absolútnu všestrannosť dokazuje okrem zisku piatich titulov na Tour de France aj získanie dvoch dresov pre najlepšieho vrchára (1969, 1970) a dvoch zelených dresov

Obrázok 5 Krajiny, ktoré získali etapový triumf na Tour de France (1903 až 2016). * Údaj pri etapových víťazstvách USA zahŕňa aj triumfy Lancea Armstronga, ktoré mu boli v roku 2012 odobraté, kvôli najznámejšej dopingovej kauze v dejinách cyklistiky.

Obrázok 6 Najúspešnejší cyklisti histórie Tour de France podľa počtu etapových víťazstiev (všetci cyklisti, ktorí vyhrali viac ako 10 etáp, vrátane časoviek a prológov).

pre najlepšieho jazdca v bodovacej súťaži (1969, 1971 a 1972). Spomedzi etapových cieľov, v ktorých dokázal zvíťaziť dominuje štvornásobné víťazstvo v Paríži a Bordeaux, ako aj trojnásobný triumf v Divonne. V ostatných 23 etapových cieľoch dominoval 1-krát. Druhým najúspešnejším cyklistom histórie v tejto štatistike je stále aktívny pretekár Mark Cavendish, ktorý má spolu už 30 etapových triumfov a má stále možnosť pripísať si ďalšie víťazstvá. Podobne ako Merckx dominoval 4-krát v Paríži (4-krát po sebe, čo sa žiadnemu inému cyklistovi v histórii nepodarilo) a 2 etapové triumfy si pripísal v Châteauroux. Oproti Eddymu Merckxovi však ide o absolútne odlišný typ pretekára, ktorý dominuje výhradne po hromadných špurtoch pelotónu na rovinách. Ďalším v poradí je opäť 5-násobný víťaz Tour de France, Francúz Bernard Hinault, ktorý získal spolu 28 etapových triumfov vrátane individuálnych časoviek a prológov. Podobne ako pri Merckxovi, aj tu ide o nesmierne komplexného cyklistu, bez výraznej špecializácie, ktorý dominoval spolu v 24 etapových cieľoch, pričom dvojnásobný úspech zaznamenal v Paríži, Pau, Saint-Étienne a Saint-Priest. Rovnako ako Belgičan, aj Bernard Hinault získal okrem 5 žltých tričiek aj bodkovaný (1986) a zelený dres (1979). V ostatných 19 etapových cieľoch získal po jednom víťazstve. Kontroverzným príkladom cyklistu je Američan Lance Armstrong. Ten zaznamenal celkovo 22 víťazných etáp. Jeho dominancia v horskom teréne a individuálnych časovkách ho priviedla k rekordným siedmym triumfom na Tour de France. Už počas jeho aktívnej kariéry čelil viacerým podozreniam z užívania doping. Dlhé roky tieto obvinenia popieral, avšak po dlho trvajúcom vyšetrovaní prišiel v roku 2012 o všetky tituly z Tour de France a jeho meno bolo vymazané zo všetkých historických štatistik. Spomedzi najúspešnejších jazdcov je vhodné na tomto mieste spomenúť ešte dvoch 5-násobných celkových víťazov Tour de France – Francúza Jacquesa Anquetila a Španiela Miguela Induraina. Jacques Anquetil získal spolu 16 etapových víťazstiev (každé etapové víťazstvo získal v inom cieľovom mieste), pričom opäť tu možno vidieť komplexnosť tohto pretekára na základe charakteru a dĺžky jednotlivých etáp, ako aj etapových dojazdov. Španiel Miguel Indurain je opäť príkladom cyklistu s výraznou špecializáciou a vynikajúcimi taktickými schopnosťami. Zo svojich celkovo 12 etapových triumfov získal len 2 v dojazde horských etáp (Cautarets a Luz-Ardiden), pričom toto bolo v rokoch

(1989, 1990), kedy ešte nedominoval v celkovej klasifikácii preteku. Všetkých zvyšných 10 triumfov si pripísal po víťazstvách v individuálnych časovkách a krátkych prologoch. Dodnes je považovaný za jedného z najlepších časovkárov v cyklistickej histórii. Napriek svojej postave bol aj vynikajúcim vrchárom, v náročných kopcovitých etapách sa však nesnažil útočiť za každú cenu, dokázal vynikajúco odhadnúť potenciálne ohrozenie a vďaka temparským schopnostiam prísť do cieľa tak, aby obhájil svoju pozíciu v celkovej klasifikácii. Pri hodnotení etapových triumfov je vhodné spomenúť historickú zaujímavosť. Jediný cyklista v histórii, ktorý vyhral žltý dres a nikdy nevyhral žiadnu etapu je Francúz Roger Walkowiak, ktorý triumfoval v roku 1956. Nikdy sa však nezapísal do štatistik etapových víťazov.

Peter Sagan na Tour de France

Pred samotným záverom je vhodné upozorniť aspoň v krátkosti na ďalšieho cyklistu, ktorý sa významným spôsobom zapísal do histórie preteku Tour de France. Je ním slovenský cyklista, 5-násobný držiteľ zeleného dresu pre najaktívnejšieho jazdca – Peter Sagan. Svojím štýlom pretekania si získal priazeň fanúšikov nielen na Slovensku, ale po celom svete. Pri svojom debute v roku 2012 sa mu podarilo vyhrať hneď v prvom týždni 3 etapy, čím sa zaradil medzi cyklistov s najúspešnejším debutom v tomto preteku. Doposiaľ zvíťazil v siedmich etapách a z hľadiska zisku zeleného dresu sa zaradil v historických štatistikách na druhé miesto. Budúci rok má šancu získať 6 triumfov v bodovacej súťaži, čím by vyrovnal doposiaľ aktuálny rekord Nemca Erika Zabela. Pri hodnotení jeho úspechov na Tour de France je jedna štatistika, ktorú nedosiahol počas svojej aktívnej kariéry žiadny iný cyklista na svete. Z doposiaľ 105 absolvovaných etáp, sa až 52 krát umiestnil v Top 10, čo svedčí o jeho neuveriteľnej komplexnosti a vôle ísť naplno v každej etape. Výsledky jeho pôsobenia na Tour de France sú zachytené na obr. 7, pričom táto mapa je v plnej kvalite k dispozícii všetkým priaznivcom a fanúšikom na adrese uvedenej pod obrázkom.

Záver

V uvedenom príspevku sme sa pokúsili priblížiť niektoré zaujímavé charakteristiky bohatej histórie najstaršieho etapového cyklistického preteku Tour de France. Tour de France je jedným z najsledovanejších a najdiskuto-

vanejších športových podujatí na svete. Každoročne priláka nielen k obrazovkám, ale aj priamo na miesta zápolení státisíce fanúšikov z celého sveta. Práve priestorový aspekt vždy zohrával veľmi dôležitú úlohu nielen z hľadiska propagácie francúzskych regiónov, ale aj z pohľadu samotného charakteru preteku. Zrejme žiadne iné športové podujatie nemá tak rôznorodý priestor na realizovanie konkrétneho preteku, resp. turnaja. Dlhodobým trendom pri organizácii preteku je hľadanie nových etapových štartov a cieľov, čo možno považovať za veľmi dobrú stratégiu tvorcov trasy približiť nové regióny Francúzska potenciálnym návštevníkom tejto krajiny. Aj napriek tomuto existuje skupina miest, ktoré sa vďaka 110 ročnej histórii neodmysliteľne zapojili do vnímania Tour de France z priestorového pohľadu. Stúpania ako Tourmalet, Aubisque alebo Alpe d'Huez, sú synonymom tohto cyklistického preteku. Mnohé z nich sú previazané s históriou Tour de France aj v podobe umiestnenia rôznych sôch a symbolov cyklistiky v ich okolí (Galibier – pamätník venovaný Henrimu Desgrandovi, Alpe d'Huez – zobrazenie víťazov na jednotlivých zákrutách, Mont Ventoux – pamätník Toma Simpsona, či pamätník Fabia Casartelliho na úpätí Col de Portet d'Aspet, a mnohé iné). Rovnako tak aj medzi etapovými miestami sú niektoré dominantné centrá, ktorých vyslovenie automaticky prinúti človeka spomenúť si na Tour de France (Paríž, Bordeaux, Pau, Luchon, atď.), aj keď ide v danom momente možno o úplne iné vnímanie daného mesta (Paríž – mesto módy, Bordeaux – región kvalitných vín, atď.). Z hľadiska administratívneho usporiadania Francúzska možno spomenúť 3 dominantné regióny, ktoré vynikajú počtom najvýznamnejších etapových centier a horských prejazdov. Jedná sa o regióny Midi-Pyrénées, Rhône-Alpes, Provence-Alpes-Côte d'Azur. V týchto troch regiónoch je lokalizovaných 22 z 25 najvýznamnejších stúpaní Tour de France, ako aj 11 z celkovo 25 najvýznamnejších etapových centier. Ide o turisticky významné oblasti, čo vyplýva aj z vhodných orografických pomerov týchto oblastí. História Tour de France teda nepriniesla svetu iba mnohé výnimočné osobnosti a nezabudnuteľné športové výkony, ale vďaka svojej pestrosti a zároveň stabilite niektorých etapových centier umožnila poodhaliť niektoré veľmi zaujímavé priestorové súvislosti spoje-

né s týmto významným cyklistickým podujatím. V prípade záujmu o detailné štatistiky tohto preteku, odporúčame navštíviť stránku www.tdfrance.eu, ktorú vytvorili autori predloženého príspevku. Na tejto stránke nájdete všetky dôležité informácie a štatistiky, ako aj mnoho mapových zobrazení v online podobe.

Literatúra

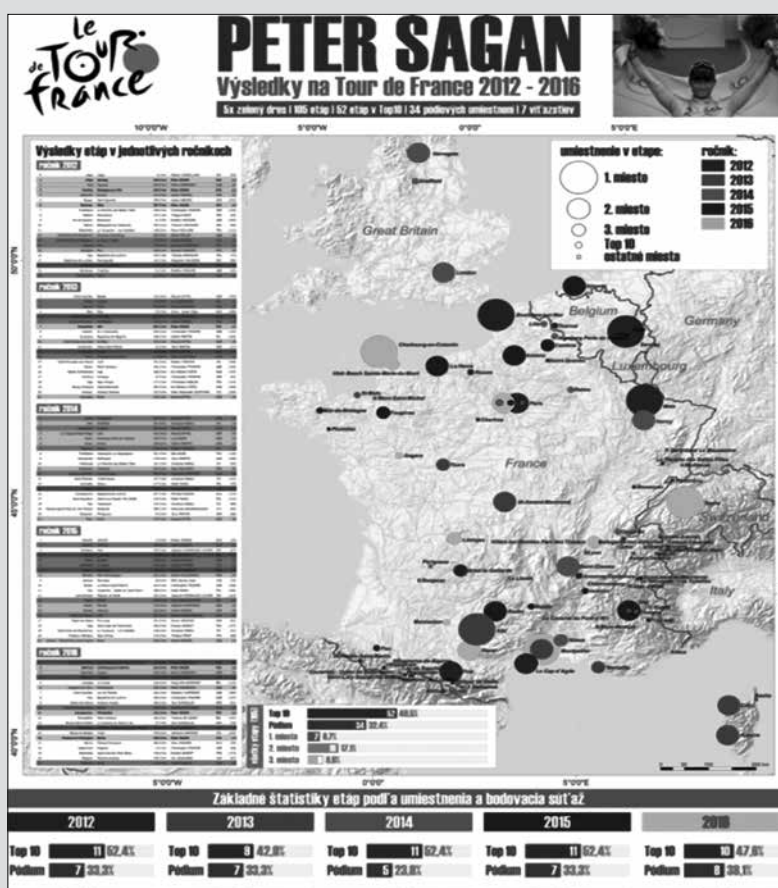
LAGET, S. The Official Treasures of the Tour De France. Carlton Books Ltd., 2013. 96p. ISBN 978-1780972664

BACON, E. Mapping Le Tour de France: 100 Tour de France race route maps, with photographs. Collins, 2013. 336p. ISBN 978-0007509782

SIDWELLS, Ch. The Official Tour De France Records. Carlton Books Ltd., 2014. 208p. ISBN 978-1780972688

HOFMAN, K. 100 Tour de France. V-Press, 2013. 398s. ISBN 978-80-904232-7

MACEK, M. Príbehy Staré Dámy, Sto ročníku Tour de France. Prostor, 2015. 630s. ISBN 978-80-7260-319-0

Obrázok 7 Plagát zobrazujúci výsledky Petra Sagana na Tour de France v rokoch 2012 až 2016. Plagát v plnej kvalite si môžete stiahnuť na stránke: http://www.tdfrance.eu/sagan/final_mapa_sagan.pdf

Tour de France – najvýznamnejší etapový cyklistický pretek očami geografov

Vladimír Bačík, Michal Klobučník

Abstrakt

História Tour de France siaha až do roku 1903, kedy sa konal prvý ročník tohto prestížneho etapového cyklistického preteku. Dlhodobu patrí medzi najsledovanejšie športové podujatia na svete. Okrem výnimočných výkonov samotných aktérov zohrávajú významnú úlohu aj miesta, ktoré sú každoročne zaraďované do itinerára jednotlivých etap. Možno jednoznačne povedať, že niektoré z týchto miest sa spolupodieľajú na dotváraní celkového charakteru preteku. Práve predstavenie niektorých základných priestorových charakteristík je hlavným cieľom predloženého článku. V článku poukážeme na najvýznamnejšie etapové centrá a horské stúpania v dlhodobej histórii Tour de France. Neskôr priblížime aj výsledky niektorých najúspešnejších jednotlivcov a štátov no a v závere sa aspoň v krátkosti vyjadríme k úspechom nášho „Tourminátora“ Petra Sagana na tomto podujatí.

Autori

Vladimír Bačík

Michal Klobučník

Katedra humánnej geografie a demografie, Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

E-mail: bacik@fns.uniba.sk, klobucnik@fns.uniba.sk